
OPAS TYÖELÄMÄN VIDEOKUVAUKSIIN

Kuvauspäivä ilman stressiä

Opas sinulle, joka et koskaan pyytänyt päästä videolle

Kun tiedät, mitä kuvauspäivänä oikeasti tapahtuu, suurin osa jännityksestä katoaa itsestään. Tämä opas käy päivän läpi tunti tunnilta ja näyttää, miksi sinun ei tarvitse esiintyä: riittää, että kerrot työstäsi ystävälliselle ihmiselle.

YRITYSKUVAAJAT

Tämä opas on tarkoitettu jaettavaksi kaikille kuvaukseen osallistuville sekä kuvauspäivän järjestäjälle. Osallistuminen videokuvaukseen on aina vapaaehtoista.

Sisällys

JOHDANTO "Videokuvaus, sinut on valittu mukaan"

LUKU 1 Mitä kuvauspäivänä oikeasti tapahtuu

LUKU 2 Et esiinny, sinä kerrot

LUKU 3 Mokat kuuluvat asiaan

LUKU 4 Valmistele sisältösi ilman ulkolukua

LUKU 5 Pukeutuminen ja käytännön valmistautuminen

LUKU 6 Sinun oikeutesi ja mukavuutesi

LUKU 7 Kuvauspäivän koordinaattorin muistilista

LOPUKSI **Huoneentaulu: 10 rauhallista totuutta**

LIITE **Valmiit työkalut**

TYÖKALU 1 Osallistujan valmistautumislomake

TYÖKALU 2 Koordinaattorin kuvauspäivän tarkistuslista

TYÖKALU 3 Sähköpostipohja kuvauskutsuun

”Videokuvaus, sinut on valittu mukaan”

Kalenterikutsu tulee tiistaina iltapäivällä. Otsikossa lukee: ”Videokuvaus, sinut on valittu mukaan”. Luet sen kahdesti. Ensimmäinen ajatuksesi on jotakuinkin tämä: miksi juuri minä? Toinen tulee heti perään: en minä osaa puhua kameralle.

Jos tunnistat tämän, olet oikean oppaan äärellä. Heti alkuun tärkein tieto: tuo tunne on täysin normaali. Se ei kerro sinusta mitään huonoa. Se ei tarkoita, että olisit huono puhuja, arka tai jotenkin sopimaton videolle. Se tarkoittaa vain, että olet ihminen.

Kameran jännittäminen on lähes yleismaailmallista. Olen ohjannut ja kuvannut satoja työelämän videoita, ja arvioisin, että yhdeksän kymmenestä kuvattavasta sanoo ennen kuvausta jonkin version lauseesta ”Minä en kyllä ole mikään esiintyjä”. Insinöörit sanovat sen. Hoitajat sanovat sen. Toimitusjohtajat sanovat sen, usein kaikkein painokkaimmin. Lähes jokainen heistä on kuvauksen jälkeen sanonut toisen lauseen: ”Ei tämä ollutkaan niin kamalaa kuin luulin.”

Miksi kamera jännittää

Miksi kamera sitten jännittää? Siihen on aivan järkeviä syitä. Kamera tekee tilanteesta pysyvän tuntuksen: puhe katoaa ilmaan, mutta video jää. Kuvattavana oleminen voi tuntua arvioitavana olemiselta: joku katsoo minua ja arvioi. Ennen kaikkea tilanne on useimmille vieras: useimmat meistä eivät ole koskaan olleet ammattimaisessa kuvauksessa, joten mielikuvitus täyttää aukot. Mielikuvitus on surkea käsikirjoittaja. Se kirjoittaa aina kauhuelokuvan: suora lähetys, kirkkaat valot, ankara ohjaaja, yksi mahdollisuus, koko firma katsomassa.

Todellisuus on toisenlainen, ja juuri siksi tämä opas on olemassa. Suurin osa kamerajännityksestä ei ole pelkoa kamerasta vaan pelkoa tuntemattomasta. Kun tiedät, mitä kuvauspäivänä oikeasti tapahtuu, keitä siellä on, mitä sinulta odotetaan ja ennen kaikkea mitä sinulta ei odoteta, suuri osa pelosta katoaa aivan itsestään. Jäljelle jäävä pieni jännitys on normaalia vireyttä, ja sekin laantuu yleensä jo ensimmäisten minuuttien aikana.

Jännitys elää epätietoisuudesta, ja tieto on sen paras lääke.

Mitä tämä opas lupaa

Tämän oppaan lupaus on yksinkertainen: kun olet lukenut sen, kuvauspäivä tuntuu hallittavalta työpäivältä, ei esiintymiseltä. Opit, miten päivä etenee tunti tunnilta. Opit, miksi sinun ei tarvitse esiintyä vaan ainoastaan kertoa työstäsi ystävälliselle ihmiselle. Opit, että mokat kuuluvat asiaan ja että ne leikataan pois, koska kuvaus ei ole suora lähetys. Opit valmistelemaan sanottavasi ilman ulkolukua,

pukeutumaan mukavasti ja pitämään huolta omista oikeuksistasi ja jaksamisestasi. Oppaan lopussa on myös oma lukunsa kuvauspäivän järjestäjälle sekä valmiit työkalut: muistilistat, valmistautumislomake ja koko tiimille jaettava huoneentaulu.

TÄRKEIN ASIA ENSIN

Vielä yksi asia sanotaan tässä oppaassa monta kertaa, koska se on tärkein: osallistuminen on vapaaehtoista. Kenenkään ei kuulu joutua kameran eteen vastoin tahtoaan, ei edes lempeästi painostettuna. Jos et halua kasvojasi videolle, sinulla on siihen täysi oikeus, eikä sinun tarvitse perustella sitä. Hyvässä tuotannossa on aina vaihtoehtoja: pelkkä äänesi, kätesi työn ääressä tai jättäytyminen kokonaan sivuun ilman, että siitä tehdään numeroa. Tämä opas ei yritä taivutella sinua kameran eteen. Se yrittää varmistaa, että jos päätät osallistua, menet kuvaukseen tietoisena, valmistautuneena ja rauhallisin mielin.

Moni lukija huomaa jo pelkän tiedon rauhoittavan. Se ei ole sattumaa. Jännitys elää epätietoisuudesta, ja tieto on sen paras lääke. Aloitetaan siis sieltä, mistä epätietoisuus on suurinta: mitä kuvauspäivänä oikeasti tapahtuu.

Tervetuloa mukaan. Sinä riität videolle juuri sellaisena kuin olet, ja seuraavat luvut näyttävät, miksi.

1

Mitä kuvauspäivänä oikeasti tapahtuu

Antti on suunnitteluinsinööri, ja häntä pyydettiin kertomaan asiakasvideolle, miten uusi tuotantolinja toimii. Yöllä ennen kuvausta hän nukkui huonosti. Mielessä pyöri kuva kirkkaista valoista, kiireisistä ihmisistä ja ohjaajasta, joka huutaa: ”Kamera käy!” ennen kuin hän ehtii edes istua. Aamulla todellisuus oli toinen: kaksi rauhallista ihmistä kantoi laukkuja neuvotteluhuoneeseen, keittivät kahvit ja juttelivat säästä. Antti ehti juoda oman kuppinsa loppuun ennen kuin kukaan edes mainitsi kameraa.

Näin päivä etenee

Näin kuvauspäivä yleensä etenee. Kuvausryhmä saapuu ensin ja pystyttää kaluston: kamera asetetaan jalustalle, valot paikoilleen ja mikrofonit valmiiksi. Tämä vie tyypillisesti 45–60 minuuttia, eikä sinun tarvitse olla paikalla. Sinut kutsutaan vasta, kun kaikki on valmista.

Kun saavut, ensimmäisenä kiinnitetään mikrofoni, yleensä pieni nappimikki paidan kaulukseen. Sitten tehdään äänitarkistus: sinulta kysytään vaikkapa, mitä söit aamupalaksi, jotta äänittäjä voi säätää tasot. Tämä ei ole vielä varsinaista kuvausta vaan tekninen tarkistus, joka toimii samalla lämmittelynä. Moni kertoo jälkeenpäin, että jännitys alkoi hellittää juuri tässä vaiheessa, kun huomasit ihmisten olevan tavallisia ja ystävällisiä.

Sitten jutellaan hetki. Hyvä haastattelija ei aloita varsinaisilla kysymyksillä vaan vapaalla keskustelulla: mitä teet työkseesi ja kuinka kauan olet ollut talossa. Usein varsinainen kuvaus alkaa niin huomaamatta, että kuvattava kysyy myöhemmin, oliko kuvaus jo alkanut. Se on tarkoituskin.

Itse otot ovat lyhyitä. Sinulle esitetään kysymys, vastaat omin sanoin, ja tarvittaessa sama asia otetaan uudestaan. Oma osuutesi kestää tyypillisesti 20–45 minuuttia, vaikka koko kuvauspäivä olisi kahdeksan tuntia. Suurin osa päivästä kuluu tekniikkaan, siirtymiin ja muiden osuuksiin, ei sinuun. Tauko pidetään aina, kun tarvitset sitä. Lopuksi mikki irrotetaan, ryhmä kiittää ja sinä palaat töihisi. Kuvaus ei ole suora lähetys. Materiaali tallennetaan tiedostoiksi, joista editoija kokoaa parhaat kohdat.

Keitä paikalla on

Keitä paikalla on? Pienessä tuotannossa paikalla on usein vain kaksi ihmistä: kuvaaja, joka vastaa kuvasta ja valoista, sekä ohjaaja tai haastattelija, joka keskustelee kanssasi. Isommassa tuotannossa mukana voi olla erillinen äänittäjä ja tuottaja, joka huolehtii aikataulusta. Jokaisen työ helpottuu, kun sinä onnistut, joten koko ryhmä on kirjaimellisesti sinun puolellasi.

× HUONO KÄYTÄNTÖ

Kuvattava kutsutaan paikalle samaan aikaan kuin kuvausryhmä. Hän istuu tunnin katsomassa pystytystä, jännitys kasvaa joka minuutti, ja kun otot alkavat, hän on jo väsynyt odottamisesta.

✓ HYVÄ KÄYTÄNTÖ

Kuvattavalle kerrotaan tarkka oma aika: ”Sinun osuutesi on kello 10.30. Tule paikalle kello 10.20.” Hän tekee aamun normaaleja töitään ja saapuu, kun kaikki on valmista.

Tämä toimii, koska odottelu on jännityksen kasvualusta ja normaali työ sen paras vastalääke.

× HUONO KÄYTÄNTÖ

Kukaan ei kerro kuvattavalle, mitä päivän aikana tapahtuu, ja hän kuvittelee pahinta.

✓ HYVÄ KÄYTÄNTÖ

Kuvattava saa etukäteen lyhyen kuvauksen päivän kulusta, esimerkiksi viisi riviä sähköpostissa.

Tieto poistaa mielikuvituksen kauhukuvat, koska mieli ei enää joudu täyttämään aukkoja itse.

KOKEILE ITSE

Ota paperi ja piirrä tämän luvun perusteella kuvauspäivän aikajana: pystytys, äänitarkistus, juttelu, otot, tauko, purku. Merkitse siihen oma osuutesi, se puolen tunnin siivu. Katso janaa hetki. Huomaat, että suurin osa päivästä ei koske sinua lainkaan. Tähän menee alle kymmenen minuuttia, ja moni kertoo sen rauhoittavan enemmän kuin yksikään hengitysharjoitus.

2

Et esiinny, sinä kerrot

Miia on sairaanhoitaja, jota pyydettiin mukaan osaston rekrytointivideoon. Hänen ensimmäinen reaktionsa oli tuttu: ”En minä osaa esiintyä.” Kuvauspäivänä haastattelija kysyi häneltä, millainen on hyvä työvuoro. Miia unohti kameran ja kertoi edellisviikon iltavuorosta, jossa koko tiimi pelasi yhteen. Kolme minuuttia myöhemmin haastattelija hymyili ja sanoi: ”Tuo oli täydellinen.” Miia ei ollut esiintynyt sekuntiakaan. Hän oli kertonut.

Tämä on koko oppaan tärkein ajattelutavan muutos: sinua ei pyydetä videolle esiintymään vaan kertomaan. Esiintyminen tarkoittaa roolia, opeteltuja repliikkejä ja yleisön miellyttämistä. Kertominen on sitä, mitä teet joka päivä kahvihuoneessa, kun kollega kysyy, miten projekti etenee. Videolle halutaan jälkimmäistä. Kukaan ei ole valinnut sinua siksi, että olisit hyvä esiintyjä. Sinut on valittu siksi, että tunnet asiasi.

Sinut on valittu siksi, että tunnet asiasi.

Haastattelija kantaa tilanteen

Tässä kohtaa moni huokaa helpotuksesta: sinun ei tarvitse kantaa tilannetta yksin. Haastattelijan ammattitaito näkyy siinä, että hän saa sinut onnistumaan. Hän kysyy kysymykset, joihin osaat vastata. Hän ohjaa lempeästi takaisin, jos ajaudut sivuraiteelle. Hän pyytää uuden oton, jos jokin jää epäselväksi. Haastattelu ei ole tentti, jossa sinua yritetään saada kiinni, vaan yhteistyötä ammattilaisen kanssa, joka on harjoitellut omaa osuuttaan satoja kertoja.

Mihin katson?

Entä se ikuinen kysymys: mihin katson? Tämäkin tehdään sinulle helpoksi, koska vaihtoehtoja on vain kaksi ja valinta kerrotaan paikan päällä. Katsot joko kameran vieressä istuvaa haastattelijaa, jolloin videosta tulee keskustelun näköinen, tai suoraan kameraan, jolloin puhut katsojalle, kuten toimitusjohtajan tervehdysvideossa. Sinun ei tarvitse päättää tätä itse eikä muistaa mitään sääntöä. Ohjaaja antaa yhden ohjeen, ja asia on selvä.

Tärkeintä on tämä: normaali puhetyylisi on juuri sitä, mitä videoon halutaan. Murre saa kuulua. Taukoja saa pitää. Käsillä saa puhua, jos ne muutenkin puhuvat. Jos yrität kuulostaa ”videolta”, suunta on väärä, sillä katsoja aistii teennäisyyden nopeasti ja luottaa aitoon ihmiseen.

× HUONO VASTAUS

”Yrityksemme keskeinen kilpailuetu muodostuu asiakaslähtöisistä ratkaisuksista ja sitoutuneesta henkilöstöstä.” Lause on opeteltu, ääni nousee esitelmämoodiin, ja katsoja lakkaa kuuntelemasta.

✓ HYVÄ VASTAUS

”Meillä on täällä sellainen porukka, että kun asiakkaalla on ongelma, joku tarttuu siihen heti. Se on musta se juttu.”

Tämä toimii, koska se kuulostaa ihmiseltä, ja ihmistä on helppo kuunnella.

× HUONO AJATUS

Kuvattava kuvittelee puhuvansa sadoille katsojille ja jäykistyy kuin juhlapuheessa.

✓ HYVÄ AJATUS

Kuvattava ajattelee puhuvansa yhdelle ystävälliselle ihmiselle, sille, joka istuu kameran vieressä.

Tämä toimii, koska videoita katsotaan yleensä yksi katsoja kerrallaan: ruudun toisella puolella on lopulta yksi ihminen, ei yleisöä.

KOKEILE ITSE

Valitse mielessäsi yksi ystävällinen ihminen, vaikka työkaveri tai naapuri. Selitä hänelle ääneen kahdessa minuutissa, mitä teet työksesi ja mikä siinä on parasta. Älä valmistele, älä aloita alusta, vaikka takeltelisit. Huomaa, miltä oma normaali kertominen kuulostaa. Juuri sitä videolle halutaan, ei yhtään enempää.

3

Mokat kuuluvat asiaan

Toimitusjohtaja Jarmo kuvasi henkilöstölle tervehdysvideota. Ensimmäinen otto katkesi kolmanteen sanaan. Toisella otolla hän unohti, mitä oli sanomassa. Viidennellä otolla puhelin soi taskussa. Kahdeksas otto oli rauhallinen, lämmin ja juuri sopiva. Videolle päättyi tietenkin vain se kahdeksas. Kukaan katsojista ei koskaan tiennyt seitsemästä ensimmäisestä, eikä Jarmo itsekään enää muistanut niitä viikon päästä.

Tämä on kuvausalan avoin salaisuus, joka kannattaa sanoa ääneen: useimmissa kuvauksissa käytetään useita ottoja. Ammattinäyttelijöiden kohtauksia kuvataan usein kymmeniä kertoja. Myös uutisinserttejä nauhoitetaan uudelleen. Televisiossa näkyvä sujuvuus ei synny virheettömistä ihmisistä vaan siitä, että parhaat otot valitaan ja loput poistetaan. Kun sinä takeltelet kuvauksissa, et epäonnistu. Käytät samaa menetelmää kuin muutkin kameran edessä olevat.

Uusi otto on työkalu

”Voidaanko ottaa uusiksi?” on kuvauksissa yhtä normaali lause kuin ”Laitatko kahvia tulemaan?” kahvihuoneessa. Se ei ole epäonnistumisen tunnustus vaan työkalu. Saat sanoa sen itse milloin tahansa, myös silloin, kun edellinen otto meni ihan hyvin mutta haluat sanoa asian paremmin. Kukaan ei huokaile. Uuteen ottoon kuluu usein vain pari minuuttia, ja jokainen paikalla oleva ammattilainen ottaa mieluummin kolme ottoa lisää kuin päästää sinut lähtemään tyytymättömänä.

Mitä editoija tekee materiaalillesi

Mitä materiaalillesi sitten tapahtuu? Editoija käy sen läpi ja poimii parhaat kohdat. Hän leikkaa pois takeltelut, uudet aloitukset, öö-äänteet, yskäisyt ja sen kohdan, jossa katsoit hetken kattoon miettiessäsi. Hän ei etsi virheitäsi vaan onnistumisasi, koska hänen työnsä on saada sinut näyttämään hyvältä. Editoija on kuvattavan näkymätön liittolainen: hän on nähnyt valtavasti ihmisten raakamateriaalia ja tietää, että jokaisen, aivan jokaisen, puheessa on samanlaisia takelteluja.

Editoija ei etsi virheitäsi vaan onnistumisasi.

Olen nähnyt tämän kymmeniä kertoja: haastattelu alkaa kankeasti, ensimmäiset viisi minuuttia ovat pelkkää lämmittelyä, ja sitten jossain vaiheessa ihminen unohtaa jännittää ja sanoo jotain, mikä

pysäyttää koko huoneen. Valmiissa videossa näkyy vain se hetki. Kompuroiva alku ei ole merkki huonosta videosta. Se on merkki normaalista ihmisestä, joka on lämpenemässä.

× HUONO REAKTIO

Kuvattava takeltelee, säikähtää, alkaa pyydellä anteeksi ja selittää, ettei ole hyvä tässä. Jännitys kasvaa, ja seuraava otto menee huonommin, koska huomio jää virheeseen eikä itse asiaan.

✓ HYVÄ REAKTIO

Kuvattava takeltelee, pysähtyy, vetää henkeä ja sanoo: "Otetaan uusiksi." Sitten hän aloittaa lauseen alusta.

Tämä toimii, koska moka käsitellään teknisenä asiana, ei henkilökohtaisena epäonnistumisena, ja huomio palautuu heti itse asiaan.

× HUONO REAKTIO

Kuvattava huomaa sanoneensa väärän vuosiluvun mutta yrittää jatkaa väkisin ja paikkailla lausetta lennossa. Lopputulos mutkistuu mutkistumistaan.

✓ HYVÄ REAKTIO

Kuvattava pysähtyy ja sanoo koko ajatuksen alusta uudelleen.

Tämä toimii, koska editoija tarvitsee yhden ehjän version, ja on paljon helpompaa aloittaa lause alusta kuin korjata rikkinäistä.

KOKEILE ITSE

Ota puhelimesi ja kuvaa itsestäsi yksi lyhyt video, jossa kerrot, mitä söit tänään. Tee siihen tahallaan moka: takeltele, pysähdy ja aloita rauhassa alusta. Katso video. Huomaat kaksi asiaa: maailma ei kaatunut, ja alusta aloitettu kohta kuulostaa ihan hyvältä. Juuri näin se toimii oikeissakin kuvauksissa, sillä erotuksella, että siellä joku muu leikkaa alun pois puolestasi.

4

Valmistele sisältösi ilman ulkolukua

Laatupäällikkö Henna valmistautui asiakasvideoon huolellisesti: hän kirjoitti vastauksensa sanasta sanaan ja opetteli ne ulkoa. Kuvauksissa kävi se, mikä ulkoa opetellulle tekstille käy usein paineen alla: kolmannen lauseen kohdalla yksi sana unohtui, ja koko rakennelma romahti. Kun haastattelija lopulta pyysi Hennaa unohtamaan paperin ja vain kertomaan, mitä laatutyö heillä tarkoittaa, vastaus tuli sujuvasti ja lämpimästi. Se päättyi videolle.

Ulkoa opeteltu teksti on yksi kuvattavien yleisimmistä ja ymmärrettävimmistä virheistä. Se tuntuu turvalliselta, koska se lupaa hallintaa. Todellisuudessa se tuottaa kaksi ongelmaa. Ensinnäkin ulkoa opeteltu puhe kuulostaa helposti opetellulta: ääni muuttuu monotoniseksi, katse kääntyy sisäänpäin muistelemaan, ja lopputulos muistuttaa enemmän panttivankivideota kuin keskustelua. Toiseksi tarkka sanamuoto on hauras: yksikin unohtunut sana voi kaataa koko korttitalon, kun taas omin sanoin puhuvan ei tarvitse muistaa jokaista sanaa täsmälleen.

Kolme ydinviestiä

Parempi tapa valmistautua on kevyempi. Se rakentuu kolmen ydinviestin varaan. Kysy itseltäsi: jos katsoja muistaa videosta vain kolme asiaa, mitkä niiden pitää olla? Kirjoita ne ylös lyhyinä avainsanoina, yksi kullekin luettelomerkille. Ei kokonaisia lauseita eikä kappaleita. Esimerkiksi: turvallisuus ensin, tiimi tukee aina, kehittyminen mahdollista. Nämä kolme viestiä ovat ankkurisi. Sanajärjestys, sanavalinnat ja esimerkit saavat vaihdella joka otossa, ja juuri se pitää puheen elävänä.

Kun ydinviestit ovat paperilla, tee vielä yksi asia: sano ne ääneen kaksi kertaa etukäteen. Älä hinkkaa niitä peilin edessä, vaan sano ne vaikka työmatkalla autossa tai koiraa ulkoiluttaessa. Ääneen sanominen siirtää ajatukset päästä puheeksi, ja se on eri reitti kuin lukeminen. Kaksi kertaa riittää. Kolmastoista toisto ei enää auta vaan alkaa jäykistää puhetta.

Pyydä kysymykset etukäteen

Sinulla on myös oikeus pyytää kysymykset nähtäväksi etukäteen. Tämä on tavallinen ja kohtuullinen pyyntö, jonka hyvä tuotanto toteuttaa mielellään, koska valmistautunut haastateltava on kaikkien etu. Kysymykset eivät ole tenttikysymyksiä vaan keskustelun runko, ja niiden näkeminen etukäteen vähentää yllätyksen pelkoa. Jos kysymyksiä ei jostain syystä voi antaa tarkasti, pyydä edes aihepiirit.

Entä vastauksen pituus? Lyhyt voittaa. Hyvä videovastaus kestää 20 sekunnista minuuttiin: yksi ajatus, yksi esimerkki, piste. Pitkä monologi ei auta editoijaakaan, koska hän joutuu joka tapauksessa poimimaan siitä yhden hyvän kohdan. Sano asia, lopeta rauhassa ja luota siihen, että haastattelija kysyy lisää, jos sitä tarvitaan.

× **HUONO VASTAUS**

”Yhtiömme strategian kulmakivinä toimivat asiakaskeskeisyys, vastuullisuus sekä jatkuvan parantamisen kulttuuri, jotka yhdessä muodostavat...” Resitointi jatkuu, ääni tasaantuu, katsoja poistuu.

✓ **HYVÄ VASTAUS**

Paperilla lukee vain: asiakas, vastuullisuus, parantaminen. Kuvattava sanoo: ”Kolme asiaa ohjaa meitä. Asiakas on ykkönen. Ja me halutaan tehdä tämä kestävästi ja koko ajan vähän paremmin.”

Tämä toimii, koska rakenne tulee muistilapusta mutta sanat tulevat ihmisestä.

× **HUONO TAPA**

Kuvattava vastaa jokaiseen kysymykseen kolmen minuutin monologilla, koska pelkää sanovansa liian vähän.

✓ **HYVÄ TAPA**

Kuvattava vastaa puolessa minuutissa ja lopettaa. Haastattelija kysyy tarkentavan kysymyksen, ja keskustelu syvenee luonnollisesti.

Tämä toimii, koska lyhyet vastaukset antavat haastattelijalle mahdollisuuden ohjata keskustelua ja sinulle hengähdystauon.

KOKEILE ITSE

Kirjoita paperille kolme ydinviestiäsi tulevaa tai kuviteltua kuvausta varten, korkeintaan viisi sanaa kukin. Sano ne sitten ääneen kaksi kertaa, eri sanoin molemmilla kerroilla. Aikaa kuluu kymmenen minuuttia, ja olet valmistautunut paremmin kuin sanatarkasti vastauksensa opetellut.

5

Pukeutuminen ja käytännön valmistautuminen

Iltana ennen kuvausta Sari seisoo vaatekaapin edessä. Kaapissa on juhlava jakku, jota hän on käyttänyt kerran ja jossa hänen pitäisi kuulemma näyttää edustavalta, sekä tuttu tummansininen neule, jota hän käyttää viikoittain ja jossa hän viihtyy. Hän on jo kurottamassa jakkua, kun muistaa kuvausohjeen lauseen: pue jotain, missä tunnet olosi omaksi itsekseksi. Neule lähtee mukaan. Kuvauksissa Sari näyttää siltä, miltä hän näyttää muulloinkin, ja mikä tärkeämpää, hän unohtaa vaatteensa kokonaan ja keskittyy asiaansa.

Se on pukeutumisohjeista tärkein: mukavuus ja omalta itseltä näyttäminen voittavat kaiken muun. Epämukavuus näkyy videolla. Sinut halutaan kuvata sinuna, ei edustusversiona sinusta. Työvaatteet ovat erinomainen valinta, jos käytät niitä työssäsi: hoitajan työasu, insinöörin huomioliivi ja kypärä tai kokin essu kertovat katsojalle heti, kuka puhuu ja mistä. Silmälasit eivät yleensä ole ongelma. Kuvaaja osaa asetella valot niin, etteivät heijastukset häiritse. Huivit, korut ja kaikki sinulle tärkeät asusteet kuuluvat kuvaan, jos ne kuuluvat sinuun.

Mitä kamera näyttää eri tavalla

Muutama tekninen seikka kannattaa silti tietää, koska kamera näyttää jotkin asiat eri tavalla kuin silmä. Tiheät raidat ja pienet ruudut voivat väreillä kuvassa. Ilmiöllä on nimikin, moiré, mutta sinun tarvitsee muistaa vain yksi nyrkkisääntö: yksiväriset vaatteet ja rauhalliset kuviot toimivat varmimmin. Kirkkaanvalkoinen vaate voi hohtaa valoissa, joten murrettu sävy on usein helpompi. Kilisevät rannekorut ja isot kaulakorut voivat kuulua herkkään mikrofoniiin, joten äänekkäimmät korut kannattaa jättää kotiin. Tarkista myös työpaikkasi logokäytäntö: joissain yrityksissä toivotaan omaa logoa, toisissa taas ei haluta muiden brändien logoja näkyviin. Kysy koordinaattorilta, jos et tiedä.

Tämä kaikki on tekniikkaa, ei arvostelua. Kenenkään ei tarvitse laihtua, vaihtaa kampaustaan, meikata tavallista enemmän tai vähemmän eikä muutenkaan muuttaa itsessään mitään. Kamera-alan ammattilaiset ovat kuvanneet kaikenlaisia, kaikenikäisiä ja kaikennäköisiä ihmisiä, ja jokainen heistä on ollut videolle sopiva. Jos jokin ulkonäössäsi mietityttää, sano se ääneen kuvaajalle: hän osaa lähes aina auttaa kuvakulmalla tai valolla. Ennen kaikkea hän osaa sanoa sen, minkä minäkin sanon nyt: olet juuri oikeanlainen.

Olet juuri oikeanlainen.

Paras valmistautuminen kuvaukseen ei muuten löydy vaatekaapista. Parasta valmistautumista ovat hyvin nukuttu yö ja vesipullo. Levänneenä ajatus kulkee, ääni kantaa ja pieni jännitys pysyy pienenä. Vesi kannattaa ottaa mukaan kuvauksiin, sillä jännittäessä suu kuivuu, ja se on täysin normaalia. Raskasta ateriaa juuri ennen omaa osuutta kannattaa välttää. Kevyt syöminen pitää vireänä.

× HUONO VALINTA

Kuvattava pukeutuu epämukavaan ”edustusasuun”, jota hän korjailee koko haastattelun ajan ja jossa hän ei tunnista itseään valmiista videosta.

✓ HYVÄ VALINTA

Kuvattava valitsee siistin, ehjän vaateen, jota hän käyttää muutenkin ja jossa voi istua rennosti.

Tämä toimii, koska unohdettu vaate vapauttaa kaiken huomion itse asiaan.

× HUONO VALINTA

Tiheäraitainen kauluspaita väreilee kuvassa, ja katsojan silmä hakeutuu häiriöön puheen sijasta.

✓ HYVÄ VALINTA

Yksivärinen tai rauhallisesti kuvioitu paita pysyy kuvassa levollisena.

Tämä toimii, koska tekniikka ei kilpaile katsojan huomiosta sanomasi kanssa.

KOKEILE ITSE

Valitse kuvausasusi valmiiksi jo edellisenä iltana ja testaa sitä istuen, sillä haastattelut tehdään usein istuen ja vaatteet käyttäytyvät istuessa eri tavalla. Nosta kädet, nojaa taakse ja katso, ettei mikään kiristä tai kilise. Viisi minuuttia illalla säästää aamun tärkeimmän voimavaran: rauhallisen mielen.

6

Sinun oikeutesi ja mukavuutesi

Varastotyöntekijä Pekka oli sanonut kyllä rekryvideoon, mutta kuvauspäivän aamuna häntä alkoi kaduttaa. Kahden oton jälkeen haastattelija huomasi Pekan käsien puristuvan nyrkkiin ja kysyi: ”Pidetäänkö pieni tauko?” Tauolla Pekka sanoi ääneen, ettei oikeastaan halunnut kasvojaan videolle, mutta ei ollut kehdannut kieltäytyä. Ratkaisu löytyi viidessä minuutissa: Pekan ääni voitiin tallentaa ja hänen kätensä kuvata trukin ratissa, mutta kasvoja ei näytettäisi. Lopullisesta videosta tuli hyvä, ja Pekka oli siihen tyytyväinen, koska se tehtiin hänen ehdoillaan.

Tämä luku on oppaan tärkein, vaikka se on yksi lyhyimmistä. Sinulla on kuvattavana oikeuksia, ja hyvä tuotanto ei ainoastaan kunnioita niitä vaan muistuttaa niistä oma-aloitteisesti.

Vapaaehtoisuus

Ensimmäinen ja suurin on vapaaehtoisuus. Kameran eteen ei kuulu joutua vastoin tahtoaan, ei suoralla käskyllä eikä sillä hiljaisella paineella, jossa kieltäytyminen tuntuu hankalan ihmisen leimalta. Saat kieltäytyä ilman perusteluja. Saat myös perua osallistumisesi, vaikka olisit jo sanonut kyllä. Se ei ole draamaa vaan normaalia. Kasvokuvasta kieltäytyminen ei estä osallistumasta muulla tavalla: äänesi voidaan tallentaa ilman kuvaa, kätesi ja työskentelysi voidaan kuvata ilman kasvoja, tai voit auttaa taustalla esimerkiksi kertomalla kollegalle hyviä näkökulmia. Kaikki nämä ovat arvokkaita tapoja osallistua.

Mukavuus kuvauksen aikana

Toinen oikeus on mukavuus kuvauksen aikana. Tauko kuuluu sinulle aina, kun tarvitset sitä, eikä syytä tarvitse kertoa. Vesilasi kuuluu viereesi. Jos tuoli on huono tai valo häikäisee, sano se: kaikki on säädettävissä. Saat pyytää uusintaottoa myös silloin, kun haluat vain sanoa asian paremmin. Jos jokin kysymys tuntuu epämukavalta, saat sanoa: ”En halua vastata tähän”, ja siirrytään seuraavaan.

Tieto

Kolmas oikeus on tieto. Saat kysyä ja sinun kannattaa kysyä: Mihin tämä video tulee? Kuka sen näkee: asiakkaat, koko internet vai vain oma henkilöstö? Kuinka kauan se on käytössä? Voinko nähdä oman osuuteni ennen julkaisua? Kuten luvussa 4 todettiin, kysymysten saaminen etukäteen on kohtuullinen ja tavallinen pyyntö. Vastausten kuuluu olla selkeitä. Video, jossa esiinnyt, voi olla käytössä vuosia, joten sinulla on täysi oikeus tietää, mihin suostut.

× HUONO KUTSU

Esihenkilö sanoo käytävällä: ”Sähän tuut siihen videoon, kaikki muutkin tulee.” Kysymykseksi puettu ilmoitus ei jätä tilaa kieltäytyä, ja kuvattava on kameran edessä vastentahtoisesti, mikä näkyy lopputuloksessa.

✓ HYVÄ KUTSU

Kutsussa lukee: ”Osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja mukana voi olla myös ilman kasvokuvaa. Kerro rauhassa, mikä sinulle sopii.”

Tämä toimii, koska aito valinnanvapaus tuottaa halukkaita osallistujia, ja halukkuus näkyy videolla lämpönä.

× HUONO TAPA

Kuvattava sinnittelee janoisena ja puutuneena, koska ei kehtaa keskeyttää ”kallista kuvausta”. Vireys laskee otto otolta.

✓ HYVÄ TAPA

Kuvattava sanoo puolen tunnin kohdalla: ”Otetaan pieni tauko.” Viisi minuuttia myöhemmin kuvaus jatkuu virkeämmin.

Tämä toimii, koska levännyt ihminen puhuu paremmin, ja jokainen ammattilainen tietää sen.

KOKEILE ITSE

Kirjoita paperille kolme kysymystä, jotka haluat esittää tuotannolle tai koordinaattorille ennen kuvausta, esimerkiksi videon käyttötarkoituksesta, käyttöajasta tai kysymysten saamisesta etukäteen. Kysymysten muotoilu vie alle kymmenen minuuttia, ja pelkkä niiden kirjoittaminen muistuttaa sinua siitä, että olet tässä tilanteessa osapuoli, et kohde.

7

Kuvauspäivän koordinaattorin muistilista

Markkinointikoordinaattori Sanna järjesti ensimmäisen tiimikuvauksensa avokonttorissa. Hän oli varannut jokaiselle haastateltavalle 15 minuuttia, unohtanut kertoa naapuritiimille kuvauksesta ja luvannut toimitusjohtajalle, että tämän osuus hoituu ”jossain välissä”. Päivä oli hikinen. Seuraavalla kerralla Sanna teki kaiken toisin: hän laati väljän aikataulun, tiedotti koko kerrokselle, antoi jokaiselle kuvattavalle oman kellonajan ja lähetti valmistautumisohjeen viikkoa aiemmin. Toinen kuvauspäivä oli niin rauhallinen, että kuvausryhmä kehui sitä ääneen.

Tämä luku on sinulle, joka järjestät kuvauspäivän talon sisällä. Roolisi on suurempi kuin arvaat: koordinaattorin rauhallisuus tai hätäisyys tarttuu jokaiseen kuvattavaan. Hyvä uutinen on, että rauhallisuus syntyy valmistelusta, ja valmistelu tarkoittaa käytännössä tehtävälistaa.

Aikataulu ja tilat

Aloita aikataulusta ja tee siitä väljä. Haastattelu vie mikityksineen ja lämmittelyineen realistisesti 30–60 minuuttia henkilöä kohden, ja siirtymät ja säädöt vievät oman aikansa. Varaa puskuria jokaisen osuuden väliin.

YLEISIN VIRHE

Kireä minuuttiaikataulu on kuvauspäivän yleisin virhe, ja siitä kärsii aina viimeinen kuvattava, jota joudutaan kiirehtimään.

Varaa tilat kunnolla ja kokonaan. Neuvotteluhuone, jonka ovea avallaan, tai aula, jossa kuulutus katkaisee oton, tuottavat turhaa työtä. Kerro kuvauksesta myös lähellä työskenteleville tiimeille etukäteen: avokonttorissa taustahäly ja ohikulkijat ovat äänittäjän suurin murhe, ja ystävällinen tiedote ratkaisee suurimman osan siitä. Katso taustat valmiiksi: siisti, työpaikan näköinen tausta riittää, kunhan tauluilta ja ruuduilta poistetaan salassa pidettävät tiedot.

Viesti ajoissa ja selkeästi

Kerro osallistujille kuvauksesta hyvissä ajoin, mieluiten vähintään viikkoa ennen. Kerro jokaiselle oma kellonaika, paikka, kesto ja kysymykset tai aihepiirit. Liitä mukaan tämä opas tai vähintään sen huoneentaulu. Kirjoita kutsuun selvästi, että osallistuminen on vapaaehtoista ja että vaihtoehtoja on. Hyvin informoitu ja vapaaehtoisesti osallistuva kuvattava on paitsi oikeudenmukaisesti kohdeltu myös todennäköisesti luontevampi kameran edessä.

Kuvauspäivänä

Kuvauspäivänä tärkein tehtäväsi on suojella aikataulua. Kalenterit täyttyvät itsestään, ja ”vain viisi minuuttia” venyy aina. Sovi kuvattavien esihenkilöiden kanssa, että kuvausaika pidetään vapaana muista tehtävistä. Huolehdi kahvista, vedestä ja pienestä syötävästä: nälkäinen ihminen ei ole parhaimmillaan kameran edessä eikä muutenkaan. Ole itse päivän rauhallinen piste: ota kuvattavat vastaan, esittele heidät kuvausryhmälle, saattele heidät pois ja kiitä. Hymysi on monelle päivän ensimmäinen viesti siitä, että kaikki on hyvin.

× HUONO KUTSU

Kuvattaville lähtee kalenterikutsu edellisenä iltana otsikolla ”Videokuvaus klo 9–16, ole tavoitettavissa”. Ei kysymyksiä, ei kellonaikoja, ei tietoa vapaaehtoisuudesta. Ihmiset jännittävät koko päivän, ja osa katoaa palavereihin.

✓ HYVÄ KUTSU

Kutsu lähtee kaksi viikkoa etukäteen: oma kellonaika, kysymykset, pukeutumisvinkit, maininta vapaaehtoisuudesta ja lupaus tuesta.

Tämä toimii, koska tieto poistaa jännitystä ja täsmällisyys poistaa jonotusta.

× HUONO AIKATAULU

Kuusi haastattelua aikataulutetaan 15 minuutin välein. Ensimmäinen venyy, ja loppupäivästä tulee myöhästymisten ketju.

✓ HYVÄ AIKATAULU

Neljä haastattelua aikataulutetaan tunnin välein, ja päivään jää lisäksi puolen tunnin puskurilounaan jälkeen.

Tämä toimii, koska väljyys ei ole tehottomuutta vaan laatua: kukaan ei puhu kameralle kiireisenä.

KOKEILE ITSE

Luonnostele 15 minuutissa realistinen aikataulu kuvitteelliselle kuvauspäivälle, jossa on kolme haastateltavaa: pystytys tunti, haastattelut tunnin välein, puskurit, lounas, purku. Vertaa sitä ensimmäiseen mielikuvaasi päivän kestosta. Useimmat huomaavat aliarvioineensa päivän vaatiman ajan, ja juuri tämä huomaaminen etukäteen tekee sinusta hyvän koordinaattorin.

Huoneentaulu

Tulosta tämä sivu ja jaa se jokaiselle osallistujalle ennen kuvausta.

10 RAUHALLISTA TOTUUTTA KUVATTAVANA OLEMISESTA

- 1 Jännittäminen on normaalia.** Lähes jokainen kuvattava jännittää, myös ne, joista sitä ei uskoisi. Se ei ole vika vaan merkki siitä, että välität.
- 2 Kuvaus ei ole suora lähetys.** Materiaali tallennetaan, ja siitä valitaan parhaat kohdat. Katsoja näkee vain onnistumisesi.
- 3 Otot ovat työkalu, eivät tuomio.** ”Voidaanko ottaa uusiksi?” on normaali työlause, ja saat sanoa sen niin monta kertaa kuin haluat.
- 4 Et esiinny, sinä kerrot.** Puhut yhdelle ystävälliselle ihmiselle omasta työstäsi, jonka tunnet paremmin kuin kukaan muu paikalla.
- 5 Haastattelija on puolellasi.** Hänen ammattitaitonsa näkyy siinä, että hän saa sinut onnistumaan, ja koko kuvausryhmä toivoo samaa.
- 6 Oma puhetyylisi riittää.** Murre, tauot ja tavallinen ilmaisuusi ovat juuri sitä, mitä videoon halutaan.
- 7 Kolme ydinviestiä voittaa ulkoluvun.** Muistilappu avainsanoilla pitää puheesi elävänä. Sanatarkka opettelu jäykistää sitä.
- 8 Pue jotain, missä olet oma itsesi.** Mukavuus näkyy kuvassa levollisuutena. Sinut kuvataan sinuna.
- 9 Sinulla on oikeuksia.** Tauko, vesi, uusintaotto, kysymysten saaminen etukäteen ja tieto videon käytöstä kuuluvat hyvään kuvaustilanteeseen.
- 10 Osallistuminen on vapaaehtoista.** Saat kieltäytyä, saat perua osallistumisesi ja saat osallistua myös ilman kasvokuvaa. Kaikki vaihtoehdot ovat arvokkaita.

Valmiit työkalut

Tässä liitteessä on kolme valmista työkalua: osallistujan valmistautumislomake, koordinaattorin kuvauspäivän tarkistuslista ja sähköpostipohja kuvauskuutsuun. Voit tulostaa sivut sellaisenaan tai muokata ne oman työpaikkasi näköisiksi.

Työkalu 1 · Osallistujan valmistautumislomake

Täytä tämä sivu rauhassa ennen kuvausta. Siihen menee noin 15 minuuttia.

Kuvauksen perustiedot

Päivämäärä ja oma kellonaikani: _____

Paikka: _____

Oman osuuteni arvioitu kesto: _____

Yhteyshenkilö kuvauspäivänä: _____

Mihin video tulee ja kuka sen näkee: _____

Kolme ydinviestiäni (avainsanoina, ei kokonaisina lauseina)

1. _____

2. _____

3. _____

Saamani kysymykset tai aihepiirit

1. _____

2. _____

3. _____

Valmistautumisen tarkistuslista

- ☐ Olen sanonut ydinviestini ääneen kaksi kertaa
- ☐ Olen valinnut vaatteen, jossa tunnen oloni omaksi itsekseni (yksivärinen tai rauhallinen kuvio toimii varmimmin)
- ☐ Olen tarkistanut työpaikkani logokäytännön
- ☐ Tiedän, mihin video tulee ja kuinka kauan se on käytössä
- ☐ Muistan: tauon saa aina, uusinnan saa aina, ja osallistuminen on vapaaehtoista

Kysymykseni tuotannolle

Työkalu 2 · Koordinaattorin kuvauspäivän tarkistuslista

Viimeistään kaksi viikkoa ennen

- ☐ Kuvattavat on pyydetty mukaan henkilökohtaisesti, ja vapaaehtoisuudesta on kerrottu selvästi
- ☐ Tilat on varattu koko päiväksi, myös pystytystä ja purkua varten
- ☐ Aikataulu on laadittu väljäksi: haastattelut noin tunnin välein, puskurit väleihin

Viimeistään viikko ennen

- ☐ Jokaiselle kuvattavalle on lähetetty oma kellonaika, kysymykset ja valmistautumisohje (tämä opas tai huoneentaulu liitteenä)
- ☐ Ympäröiville tiimeille on tiedotettu kuvauksesta
- ☐ Kuvauspaikkojen taustat on tarkistettu: ne ovat siistit, ja salassa pidettävät tiedot on poistettu näkyviltä
- ☐ Esihenkilöiden kanssa on sovittu, että kuvausajat varataan vain kuvaukselle

Edellisenä päivänä

- ☐ Muistutusviesti on lähetetty kuvattaville ja kuvausryhmälle
- ☐ Kahvit, vedet ja pientä syötävää on hankittu
- ☐ Kulkuluvat, pysäköinti ja hissien käyttö on varmistettu kuvausryhmälle

Kuvauspäivänä

- ☐ Ota kuvausryhmä vastaan ja näytä tilat
- ☐ Ota jokainen kuvattava vastaan, esittele hänet ryhmälle ja saata hänet pois
- ☐ Suojele aikataulua keskeytyksiltä ja ”vain viiden minuutin” pyynnöiltä
- ☐ Muistuta myös kuvausryhmää tauoista
- ☐ Ole päivän rauhallinen piste: sinun levollisuutesi tarttuu

Kuvauksen jälkeen

- ☐ Kiitä osallistujia henkilökohtaisesti
- ☐ Kerro, milloin ja missä valmiin videon voi nähdä
- ☐ Kerää palaute seuraavaa kertaa varten

Työkalu 3 · Sähköpostipohja kuvauskuutsuun

Kopioi pohja, täytä hakasulkeissa olevat kohdat ja muokkaa viesti omaan suuhusi sopivaksi.

› SÄHKÖPOSTIPOHJA

Aihe: Kutsu mukaan videolle [päivämäärä] – osallistuminen on vapaaehtoista

Hei [etunimi],

Teemme [lyhyt kuvaus videosta, esim. tiimimme rekrytointivideon]. Ajattelin pyytää juuri sinua mukaan, koska [henkilökohtainen syy, esim. osaat kertoa työstäsi selkeästi ja lämpimästi].

Haluan sanoa heti alkuun kaksi asiaa. Ensinnäkin osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Jos videolle tuleminen ei tunnu omalta, sekin on täysin hyvä vastaus, eikä sitä tarvitse perustella. Mukana voi olla myös ilman kasvokuvaa, esimerkiksi pelkällä äänellä tai niin, että kuvaamme vain kätesi työn ääressä.

Toiseksi: jos lähdet mukaan, et jää yksin. Saat kysymykset nähtäväksi etukäteen, oman tarkan kellonajan ja lyhyen valmistautumisohjeen, joka on liitteenä. Kuvaus ei ole suora lähetys. Ottoja saa uusia niin monta kertaa kuin haluaa, ja kuvausryhmä huolehtii siitä, että onnistut.

Käytännön tiedot:

- Päivä: [päivämäärä]
- Sinun osuutesi: noin [kesto], kellonaika sovitaan kanssasi
- Paikka: [tila]

Kerrothan [päivämäärä] mennessä, sopiiko tämä sinulle. Jos haluat jutella ensin, nykäise hihasta tai soita, niin kerron mielelläni lisää.

Terveisin

[nimi ja yhteystiedot]